

Tájékoztató

Békés megye ár- és belvízhelyzetéről

Tartalom

<i>Békés megye ár- és belvízhelyzetéről</i>	0
I. AZ IGAZGATÓSÁG FELKÉSZÜLTSEGE	2
1. ÁRVÍZVÉDEKEZÉS.....	2
2. BELVÍZVÉDEKEZÉS.....	7
3. MINDKÉT SZAKTERÜLETET ÉRINTŐ KÉRDÉSEK.....	7
II. MEGTETT és SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSEK	14
III. AKTUÁLIS HIDROMETEOROLÓGIAI HELYZET	15
AKTUÁLIS ÁRVÍZVÉDELMI HELYZET.....	16
AKTUÁLIS BELVÍZVÉDELMI HELYZET.....	18
AKTUÁLIS JÉGVÉDELMI HELYZET	18
IV. ÖSSZEFOGLALÓ	18

Tájékoztató

A KÖVIZIG ár- és belvizek elleni védművei és a működési területen lévő önkormányzatok védművei 2015. évi őszi felülvizsgálatának tapasztalatairól, a végrehajtott és a szükséges intézkedésekről, a védelmi helyzet értékelése és az aktuális hidrológiai helyzet bemutatása

I. AZ IGAZGATÓSÁG FELKÉSZÜLTSEGE

Igazgatóságunk – a jogszabályi előírások alapján – 3 szakágban is védekezésre kötelezett, úgymint:

1. Árvízvédekezés
2. Belvízvédekezés
3. vízminőség-védelmi kárelhárítás

A továbbiakban kérésére az ár- és belvízvédelmi helyzetről adunk tájékoztatást.

1. ÁRVÍZVÉDEKEZÉS

Az árvízvédelmi szakaszok felülvizsgálata a 2015. szeptember 1-től 2015. október 22-ig terjedő időszakban történt.

Árvízvédelmi védvonalak

– *A fővédvonalak helyzete, kiépítettsége*

Az igazgatóság kezelésében tartozó 340,116 km elsőrendű fővédvonal védi a mentesített árterületeket az árvizek kártételei ellen.

A fővédvonalaink **0,3 %-a** (mindössze 1100 fm) felel meg geometriai értelemben a mértékadó árvízszint, magassági biztonság, minimális keresztmetszeti méretek alapján a 74/2014. (XII.23.) BM rendelet „a folyók mértékadó árvízszintjéről” jogszabályban meghatározott mértékadó előírásoknak. A kiépítettnek számító védvonalak az 1 %-os gyakoriságú (100 évenként egyszer előforduló) árvízszintek ellen nyújtanak védeltséget megfelelő figyelőszolgálat és védelmi tevékenység mellett.

Az árvízvédelmi célú szabályozás egyik legfontosabb eleme a mindenkori Mértékadó Árvízszint (MÁSZ) meghatározása, mely általában az 1% valószínűségű árvízszintek burkológörbéjét jelenti, és ez határozza meg a védvonalak kiépítési paramétereit. Ilyen számítás 1976-ban és 2015-ben történt. A két számítás között -természetes módon- különbség van. A különbséget a rendelkezésre álló adathalmaz mérete és a számítástechnikai fejlődés által nyújtott új lehetőségek kihasználása eredményezte. A jelenleg érvényes jogszabály a 2015. évi számítás eredményeit jeleníti meg előírásként.

A kezelésünkben lévő 340,116 km összes hosszúságú, 8 árvízvédelmi szakaszhoz tartozó I. rendű árvízvédelmi töltésből 272,911 km (80,2 %) található Békés megyében. További Békés megyéhez tartozó védvonalakon 9,0 km a Szolnoki székhelyű KÖTI-VIZIG, és 30,776 km a debreceni székhelyű TIVIZIG kezelésű töltés hossz.

– A fővédvonalak műszaki állapota, karbantartottsága

Védőtöltéseink állapotát kaszálással és domborítással tartottuk karban.

2015-ben valamennyi elsőrendű védvonalunk legalább egyszeri kaszálása megtörtént.

Az árvízvédelmi fővédvonalak 17,3 km hosszban egyszer, 316,324 km kétszer, 6,493 km hosszban többször, a másodrendű töltések teljes hosszban legalább egyszer le vannak takarítva. Az igazgatósági fővédvonalak 80,22%-át adtuk bérbe.

Védvonalainkon a legnagyobb problémát a gyalogakác fertőzés okozza, mely fővédvonalaink 50,64%-án van jelen.

A gyalogakác fertőzésen túl a töltéseken helyenként nagy felületen erős, vegyes gyomfertőzést tapasztaltunk. A töltéseken található gyalogakác, selyemkóró, parlagfű, aranka földi bodza, nád - fertőzések felmérése folyamatos, a fertőző gyomnövények lezúzásra, vagy kaszálásra kerültek, a védekezés feltételeit továbbra is biztosítani kell.

Töltéskoronáink állapota változó. Az elmúlt egy éves időszak alatt összesen 217,28 km hosszúságon végeztünk domborítást.

Valamennyi fővédvonal alkalmas a védekezésre.

– Másodrendű árvízvédelmi töltések

A fővédvonalak mellett a terület árvízi biztonságát szolgálja még 104,8 km összes hosszúságú másodrendű védőtöltés (4 db lokalizáló töltés, 2 db körtöltés, 3 db szükséggtározó töltés)

Az Igazgatóság által kezelt másodrendű védvonalak teljes hosszban (104,808 km) legalább egyszer 2015 évben lekaszálásra kerültek, védekezésre alkalmas állapotba vannak.

– Árvízvédelmi műtárgyak

Az igazgatóság árvízvédelmi fővédvonalain összesen 261 db különböző töltéskeresztezés van. Az idegen (nem vízügyi) kezelésű keresztezések száma összesen 153 db.

Árvízvédelmi műtárgyaink közül a jelentősebb nyílásmérettel rendelkezők 1-5 éves ciklusidővel részletes műtárgyvizsgálatokra kerülnek.

E műtárgyak száma az igazgatóságunk fővédvonalain 42 db.

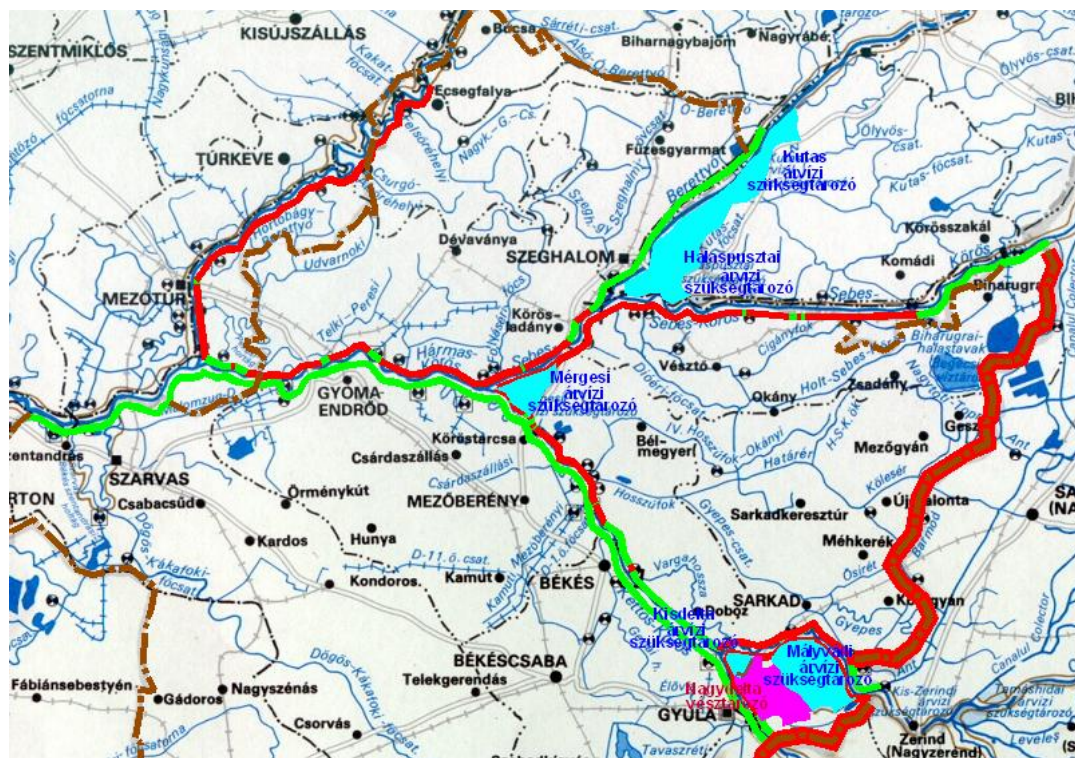
A műtárgyak mindegyikéről általánosságban elmondható, hogy az acélszerkezeti részek (nyomócsövek, elzáró táblák, tokszerkezetek stb.) korróziós károsodásának folyamata – a tervszerű megelőző karbantartás elmaradása miatt- az utóbbi évtizedekben jelentősen felgyorsult. Éppen ezért a műtárgyak mindegyike kisebb-nagyobb fenntartási hiánnyal bír, de az árvízvédelmi biztonság követelményeinek még megfelelnek.

Ez évben lehetőségünk volt 17 db műtárgy felújítására, mely pozitívumként, a helyzet javulásaként értékelhető.

– Árvízi szükségtározók

A rendkívüli magasságú árvizek kezelésére a Körösök vízrendszerének hazai területén öt árvízi szükségtározó épült: a Mályvádi, Mérgesi, Kutasi, Halaspusztai, valamint a Kisdelta árvízi szükségtározó együttesen 12163 ha területen 259,7 millió m³ árvíztömeg átmeneti időre történő szükségtározását teszi lehetővé.

A szükségtározók közül csak a Mérgesi-, Kisdelta-, és a Mályvádi tározó kezelője a Körösvidéki Vízügyi Igazgatóság. A Kutasi-, és Halaspusztai szükségtározók kezelője a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság. A Körös vidék árvízvédelmében mind az öt szükségtározó fontos szerepet tölt be.

1.sz. ábra

Árvízi szükségtározóink üzemképesek.

A Mályvádi és a Kisdelta tározók korszerűsítésére két KEOP pályázat keretein belül ez évben befejeződött, mely arra irányult, hogy a szükségtározók üzemeltetése a jelenleginél biztonságosabb, rugalmasabb legyen (szabályozott vízbeeresztő és vízvisszavezető műtárgyak épüljenek). A "Kisdelta árvízi szükségtározó korszerűsítése" tárgyú műszaki átadás-átvétele megtörtént már, a „Mályvádi tározó rekonstrukciója” projekt keretében megvalósult létesítmények műszaki átadás-átvételi eljárása is lezajlott, de az ünnepélyes projektzáró rendezvényre november 18-án kerül majd sor.

Ugyanakkor a Mérgesi árvízvédelmi szükségtározónk mind a Kettős-Körös, mind a Sebes-Körös felől jelenleg is robbantásos megnyitási lehetőséggel rendelkezik. A robbantásos megnyitás specialitásai (időelőny szükségessége, speciálisan kiképzett és engedéllyel rendelkező szakemberek) miatt ez a megnyitási mód napjainkban a robbantás személyi, finansziális és tárgyi feltételeinek hiánya miatt nem megvalósítható.

A Mérgesi tározó (a csonkbiztosítás hiánya miatt) jelenleg a robbantásos megnyitás mellett nem rendelkezik megtervezett alternatív megnyitási lehetőséggel. Ezen tározó korszerűsítésére is pályázati lehetőségre várunk.

– *A nagyvízi meder*

2014. év végére elkészültek folyóink nagyvízi mederkezelési tervei.

A tervek készítése során elvégzett modellfuttatások eredményei szerint nagyvízi medreink vízlevezető képessége jelenleg közel áll a lehető legrosszabbhoz, míg a tervezett beavatkozások (tervszerű erdőgazdálkodás, a nagyvízi levezetősávok kitisztítása stb.) elvégzése esetében 1,0-1,5 m-rel is csökkenhet az árvízszintek levonulása.

A tervnek jelenleg van folyamatban a társadalom elé tárása.

Védőtölteseink állékonysága szempontjából is nagy jelentőségű a mederoldalak és a hullámtéri véderdők állapota.

A becsúszott mederoldalak önálló intézkedést nem igényelnek, azok állapota rendszeres megfigyelést igényel. A Hármaskörös jobbparton megtervezett - ám forráshiány miatt nem kivitelezett - Zsófiamájori töltésáthelyezés megvalósítása továbbra is szükséges annak ellenére, hogy ez évben annak állapotában kedvezőtlen irányú változás nem történt.

A KÖVÍZIG kezelésű véderdők 95%-ban megfelelő állapotúak. A túltartott, leromló véderdők felújítása folyamatos. Beavatkozás híján ezek helyét nem őshonos jellegű állományok veszik át, amelyek védelmi szempontból a hullámverésnek, jég elleni védelemnek megfelelnek ugyan, de egyre nagyobb mederérdességet és egyre rosszabb nagyvízi vízszállító képességet eredményeznek.

– *Az önkormányzati védvonalak helyzete*

- Gyomai körtöltés:* A nyiladékok elzárásához szükséges depóniák biztosítottak. Árvízvédelmi szempontból megfelelő. Vízkárelhárítási tervvel rendelkezik, jóváhagyásra javasolt.
- Endrődi körtöltés:* A nyiladékok elzárásához szükséges depóniák földtömegét növelni kell. Árvízvédelmi szempontból megfelelő. Vízkárelhárítási tervvel rendelkezik, jóváhagyásra javasolt.
- Szarvasi körtöltés:* Árvízvédelmi szempontból megfelelő. Vízkárelhárítási tervvel rendelkezik, átdolgozásra visszaküldve.
- Gyulai körtöltés:* A tartalék depóniák mindenhol rendelkezésre állnak. A városi körtöltés állapota megfelelő, árvízvédekezésre alkalmas. Vízkárelhárítási tervvel rendelkezik, átdolgozásra visszaküldve.
- Békési körtöltés:* A szükséges cserjeirtást közmunkásokkal a vegetációs időszak végén végezik el. A körtöltés teljes hosszának mintegy 40 %-án van cserje. A kaszálás folyamatosan történik. A tartalék depónia hiányzik a Csabai út, Róna út és Szentpál sori nyiladékokban. Veszély esetére a Vásárszél utcai szánkódombot jelölték ki

tartalék depóniának. Árvízvédekezésre alkalmas a vízkárelhárítási terve jóváhagyásra javasolt.

- Békéscsabai körtöltés:* Árvízvédekezésre alkalmas, a nyiladékainak bezárására a Tondach Rt. telephelyén kijelölt anyagnyerő helyről biztosított a földanyag.
- Gerlai körtöltés:* A nyiladékainak bezárásához szükséges földanyag egyes átvágásoknál megoldható a töltés saját anyagából. A többi nyiladéknál a depónia elhelyezését meg kell oldani. A körtöltés pótlására (víztoronynál) vízjogi létesítési engedélyes tervvel rendelkezik az önkormányzat. Árvízvédekezésre alkalmas, a vízkárelhárítási terve jóváhagyásra javasolt.
- Mezőberényi körtöltés:* A Láposi csatorna műtárgy ideiglenes betétpallói a Közzolgáltató Intézménynél vannak elhelyezve. Az utak keresztezéseinél a tartalék depóniák kiegészítése továbbra is szükséges. Árvízvédekezésre alkalmas.
- Köröstarcsai körtöltés:* A töltést keresztező 8 db útátjáró közül 4 db-nál az elzáráshoz szükséges földdepónia rendelkezésre áll. A hiányzó 4 db-nál a föld pótlása továbbra is szükséges. A töltést keresztező 5 db csőátereszből 3 db kitorcolása nem lelhető fel, ezek helyszíni kiasása és funkciójának helyreállítása, vagy a műtárgyak szakszerű megszüntetése szükséges. Ezen hiányosságok megszüntetését követően a körtöltés árvízvédekezésre alkalmas.
- Körösladányi körtöltés:* Árvízvédekezésre alkalmas, árvízbiztonsági szempontból megfelelő, vízkárelhárítási tervvel rendelkezik, hiánypótlásra visszaadva. Felhívtuk az Önkormányzat figyelmét, hogy az újladányi körtöltésre is szükséges vízkárelhárítási terv készítése.
- Újladányi körtöltés:* A körtöltést 4 db terv szerinti nyiladékban 5 db csatorna keresztezi, amelyekhez az elzáráshoz szükséges tartalék depóniák megvannak. Árvízvédelmi szempontból megfelelő, azonban vízkárelhárítási tervvel nem rendelkezik. Az Önkormányzatnak jeleztük a hiányt.
- Dévaványai körtöltés:* Árvízvédelmi biztonság szempontjából nem megfelelő, mert jelentős mintegy 5,6 km-es folytonossági hiányok vannak. A település árvízvédelmi terve elkészült, hiánypótlásra visszaadva.
- Tarhosi körtöltés:* A körtöltés árvízbiztonsági szempontból megfelelő.
- Dobozi körtöltés:* A Dobozi körtöltés nyiladékainak elzárásához szükséges tartalék föld depónia rendelkezésre áll. A körtöltés védekezésre

alkalmas. A település rendelkezik jóváhagyásra javasolt vízkárelhárítási tervvel.

Gyula-Városerdei körtöltés: A körtöltés állapota megfelelő, árvízvédekezésre alkalmas.

Remetei körtöltés: Árvízvédekezésre alkalmas.

Szeghalmi körtöltés: Állapota megfelelő, vízkárelhárítási tervvel rendelkezik, hiánypótlásra visszaadva.

2. BELVÍZVÉDEKEZÉS

A belvízvédelmi szakaszok felülvizsgálata október 19. és november 6. közötti időszakban megtörtént.

Belvízvédelmi létesítmények főbb adatai:

- Kizárólagos állami tulajdonú csatornák hossza, 745,353 km
- Belvízvédelmi szakaszok száma: 10
- vízkormányzó műtárgyak: 139 db

A 2014 CLIX törvény alapján, a társulatok kezelésében és üzemeltetésében lévő csatornák a területileg illetékes vízügyi igazgatóságokhoz kerültek.

- Átvételre került csatornák hossza: 2687 km
- Átvételre került szivattyúzási pontok száma: 107 db

– *Kizárólagos állami tulajdonú csatornák*

Az őszi szemlék során megállapítást nyert, hogy a medrek gaztakarítottsági állapota alatta marad az elvárható szintnek, a csatornák átlagos vízszállítóképessége az engedélyes állapot 50-60% -át éri el, annak ellenére, az elmúlt évekhez képest a közmunka programnak köszönhetően jelentős kézi gaztakarításokat tudunk elvégeztetni.

A 2015-es év során a Közmunka Program keretében 1146 főt foglalkoztattunk átlag létszámban. Ez a program már március 1-én indult és 2016 február 29-ig tart. Belvízvédelmet érintően elsődlegesen műtárgy környezeteket tudunk rendbe tenni, továbbá csatorna partszakaszokat a nem nedvesített szelvényben. Mindenképpen hasznos ez a fajta munkavégzés problémát jelent azonban, hogy a nagyszelvényű csatornák nedvesített szelvényei kézzel nem karbantarthatók és így a vízszállítóképességet ezekben az esetekben csak kismértékben tudjuk javítani. A későbbiekben azonban még jelentkezhet az a haszna, hogy egy védekezés során a gépi munkákhoz kevesebb előkészítő munkákra lesz szükség.

– *Forgalomképes állami tulajdonú csatornák*

A 2014 CLIX törvény alapján, a társulatok kezelésében és üzemeltetésében lévő csatornák a területileg illetékes vízügyi igazgatóságokhoz kerültek. A csatornák földhivatali átvezetése nagyrészt megtörtént. a szivattyútelepek bejárása megtörtént, állapotuk felmérésre és rögzítésre került. A csatornák karbantartottsága nagy eltéréseket mutat, jellemző a benőttség, valamint a gaztakarítás utáni gyors növényzet visszanövés. Fenntartási munkák keretében

történtek cserjeírtási, gaztakarítási, iszapolási munkák elvégzése csatornákon. Állagmegóvási, illetve kisebb javítási munkák kerültek elvégzésre a szivattyútelepeken.

– ***Szivattyútelepek***

2015 folyamán a belvízvédekezés kapcsán eddig összesen 57 szivattyútelep beüzemelésére került sor, melyből 16 a korábban is kezelésünkben lévő telep, 41 pedig átvett telep. A szivattyútelepek üzembiztonsága javítható lenne – különösen olyan időszakban, amikor üzemeltetésre nem kerül a tervszerű javítások ismételt bevezetésével és a negyedévenkénti üzempróbák elvégzésével.

– ***Főbb vízkormányzó műtárgyak állapota***

A szemlék alkalmával felmérésre került a főbb vízkormányzó művek állapota. Megvizsgálásra került 139 db műtárgy üzemképessége, a jelentkező hibák felmérése, a beavatkozási igények meghatározása.

Megfelelő:	104 db
Felújítandó:	33 db
Átépitendő:	1 db
Megszüntetendő:	1 db

– ***Szállítható szivattyúk az igazgatóság egészére***

A hordozható szivattyúk és a csőkészlet üzemképesek, megfelelő kapacitással rendelkezésre állnak. Összesen 37 db mobilszivattyúzáshoz bevethető gépáll rendelkezésre 300 l/s, ill 500 l/s kapacitással. Az összes mobilszivattyú kapacitás 16,7 m³/s.

– ***Önkormányzati művek állapota***

A beszámoló készítéséig 42 önkormányzati jegyzőkönyv érkezett be az őszi védműszemlékről. A vízügyi igazgatóság szakemberei az önkormányzati szemléken részt vettek. Tapasztalható volt az is, hogy elsősorban a közmunkás foglalkoztatási lehetőségek kihasználásával az önkormányzatok nagy gondot fordítanak a belterületi csapadékvíz elvezető rendszerek fenntartására és működtetésére.

A külterületen lévő önkormányzati tulajdonú művek karbantartatlanok. Sok esetben hiányzik a művek leltárszerű számbavétele, szükséges lenne műszaki állapotuk felmérése, a vízjogi engedélyezettségi állapot rendezése, működtetésükhöz és fenntartásukhoz pénzügyi alap képzése. Ebben a tekintetben évek óta nem tapasztalható előrelépés.

– ***Összefoglaló értékelés***

A belvízvédelmi művek közül a szivattyútelepek egy nagyobb vízkárelhárítási feladat jelentkezése esetén is alkalmasak a feladat ellátására, természetesen a nem felújított gépek esetében meghibásodások előfordulhatnak. Meghibásodás miatt kieső szivattyútelepi kapacitásunk a 12.02-es belvízvédelmi szakaszban van a Csiff-Vargazugi szivattyútelepen. A kieső kapacitás 0,8 m³/s. Célszerű lenne a korábban meghirdetett országos szivattyú rekonstrukciós program folytatása, természetesen figyelem előtt tartva az EU források felhasználásának lehetőségét.

Szükség esetén provizóriumok telepítéséhez valamennyi mobil gépegység üzemképes, azonban életkoruknak megfelelően nem azonos műszaki színvonalat képviselnek.

A csatornák állapota lassan, de folyamatosan romló tendenciát mutat, a korábban leírt kotrási és közmunka program ellenére. A nem nedves keresztaszvénnyek gaztakarítottsági állapota javult, azonban a nedvesített keresztaszvénnyek benőttség nőtt, nem megfelelő, több csatorna feliszapolódott, az átlagos vízszállító képességük az 50 %-ot sem éri el az engedélyes állapothoz képest.

Jelentősebb belvízlevezetési igény esetén azonnali beavatkozások válhatnak szükségessé, lokálisan vízfolyástgátló akadály eltávolításával és akár hosszabb csatornaszakaszok kotrásával kell számolni.

Az átadás-átvétel által kezelésünkbe került csatornák fenntartásához nem rendelkezünk megfelelő létszámmal. Hatványozottan igaz ez a védekezési időszakokra. Kormány előterjesztésben szerepeltetésre került a művek biztonságos üzemeltetéséhez szükséges létszám beállítása, azonban megtárgyalásra még nem került. A jelenlegi őri létszám, szivattyútelepi gépész létszám, műszaki létszám nem elegendő a mintegy megnégyszereződött létesítmény kezeléséhez, üzemeltetéséhez. Igaz ez a fenntartó gépek, eszközök esetében is, ahol a korábban kezelésünkben lévő létesítmények fenntartására volt elegendő. Továbbá nincs olyan eszközünk (kotró), amellyel iszapolást tudnánk végezni, ezért ezt csak vállalkozó tudja elvégezni

Az Igazgatóság szervezete a védelmi feladatokra felkészült, külső kapcsolatai megfelelőek.

3. MINDKÉT SZAKTERÜLETET ÉRINTŐ KÉRDÉSEK

VÉDELMI INFRASTRUKTÚRA

– Őrtelepek

Gátőrtelepek

Korábbi években pályázati forrásból 3 rossz állapotú gátőrházunk is újjáépült (Gyula város közigazgatási területén a Remetei és a Malomfoki gátőrház 2012-ben; míg Szeghalom közigazgatási területén a Csíkéri gátőrház 2014-ben).

2015 évben pályázati forrásból teljes körűen fel lett újítva 3 gátőrházunk (a gyulai területen lévő Itceéri, Erdőmentei és Anti gátőrházunk).

A közel 100 éves Peresi gátőrházunk a Hármaskörös jobb oldalán Gyomaendrőd külterületén, mely esetében a szolgálati épület felújítása szerkezeti avultsága miatt nem javasolt, ezért a helyben történő újjáépítését kell elvégezni. A fejlesztés KEHOP nagyprojekt tervben szerepel.

A gátőrházak 54%-a megfelelő, a többi pedig javítással megfelelő állapotú kategóriába tartozik.

Gépész lakások

A szivattyútelepi gépészlakások közül 4 megfelelő, 5 javítással megfelelő kategóriába tartozik.

Csatorna örtelepek

A csatorna örtelepek közül 8 megfelelő, 1 pedig javítással megfelelő, kategóriába tartozik.

Szivattyútelepi épületek

A társulatoktól 105 darab szivattyútelep, szivattyúállás került át az Igazgatóság kezelésébe, ebből 30 darab felépítménnyel is rendelkezik.

Az összesen 60 db szivattyútelepi épület közül 41 állapota megfelelő 16 épület javítással megfelelő, 3 épületet pedig felújítandó kategóriába tartozik.

Az örházaknál a legrosszabb állapotú nyílászárók 2015. évben ki lettek cserélve, további energetikai korszerűsítések tervezve vannak.

A közmunka lehetőségeit kihasználva szinte valamennyi örtelepen kisebb fenntartási jellegű karbantartások történtek.

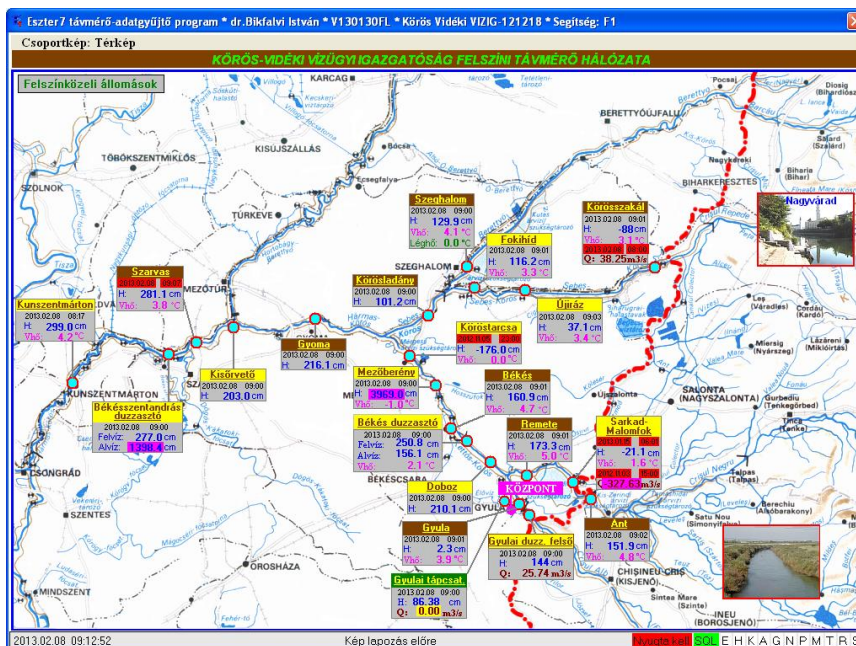
Az üzemelő épületek közül használhatatlan, balesetveszélyes állapotban lévő épület nincs, a működési funkciót el tudják látni.

– Hidrometeorológiai észlelő rendszer

A felszíni országos törzsállomások a folyókon elhelyezett és egyes esetekben több mint 100 éves észlelési múlttal rendelkező vízmérce állomásokat jelentenek, ahol napi folyamatossággal történik észlelés. A tevékenységet minőségbiztosítási rendszer keretei között végezzük.

Az országos törzshálózaton kívül, üzemi céllal 244 db úgynevezett *üzemi törzsállomást* is működtetünk, amelyek öntöző- és belvízcsatornák, holtágak műtárgyai környezetében, illetve árvízi célból elhelyezett vízmérce állomásokat jelentenek. Az állomások állapota általánosságban megfelelő, a folyamatos észlelés feltételei biztosítottak.

A 30 db felszíni vízrajzi törzsállomásból 24 db állomás távjelző berendezésekkel felszerelt, az állomások adatai az Igazgatóság központjából központi vezérlő szoftver segítségével on-line üzemmódban lekérhetőek.

3. sz. ábra

A mértékadó és országos vízrajzi törzsállomások működőképesek, az észlelők az észleléseket az előírások szerint hajtják végre. A Vízrajzi informatikai és hírközlő hálózat megfelelően működik.

Az Igazgatóság belső Vízkárelhárítási és vízminőség kárelhárítási Szabályzata szerint működteti riasztó és árvízi előrejelző rendszerét, amely biztosíték arra, hogy az árhullámok fogadásához szükséges intézkedéseket kellő időben megtehessek.

– ***Védelmi tervek***

– ***Igazgatósági árvízvédelmi tervek***

Igazgatóságunk 8 db árvízvédelmi szakaszra árvízvédelmi-, 6 db árvízvédelmi öblözetére vonatkozóan árvízvédelmi lokalizációs, az általa kezelt folyószakaszokra pedig 1 db jégvédekezési tervvel rendelkezik.

A 8 db fővédvonalai árvízvédelmi szakaszra 2013. évben elkészítettük országosan egységes elvek szerint az úgynevezett Erőforrás Igénybevételi (EFIT), illetve Felkészülési Terveinket (FET), melyekben meghatározott humán erőforrás igényeinknek a kielégítésre a Békés Megyei Védelmi Bizottság és a Katasztrófavédelmi Igazgatóság (BM KVI), illetve a Munkaügyi Központ bevonásával eljárásrend van érvényben, mely alapján a Bm-i KVI minden évben elkészíti az aktualizált igénybiztosítást.

Az Igazgatóság védelmi tervei aktuálisak és hiánytalanok.

Ez évben készültek az Árvíz kockázati térképezés során az árvízi elöntési térképeink aktualizálásai, illetve a kockázati térképek, melyeknek a társadalom elé tárása a következő lépés.

– ***Önkormányzati árvízvédelmi tervek***

A KÖVIZIG működési területén 12 település kötelezett árvízvédelmi terv elkészítésére.

Ezek közül Igazgatóságunk 5 település esetében (Békés, Békéscsaba, Dévaványa Gyomaendrőd és Doboz) találta megfelelőnek a tervet és javasolta jóváhagyásra még a 232/1996. (XII.26.) Kormányrendelet 2014. január 1-i módosítása előtt.

Mióta a jogszabály szerint igazgatóságunk feladatkörébe tartozik a települési vízkárelhárítási tervek jóváhagyása, igazgatóságunkhoz Körösladány települési árvíz kárelhárítási terve érkezett véleményezésre, de az visszaküldésre került átdolgozásra.

A további hat település rendelkezik ugyan tervvel, de ezek nem feleltek meg a 10/1997. /VII. 17./ KHVM rendelet előírásainak, ezért hiánypótlásra visszaküldtük őket. A legfőbb problémát a rajzi mellékletek tartalmi hiányosságai, egyes tervek esetében a mellékletek teljes hiánya jelentette.

Az Önkormányzati védművek másodrendű lokalizációs töltések, amelyek védképességének fenntartása az elsőrendű töltések kiszakadása esetén elengedhetetlenül fontos, a települések belterületének árvíz kár megelőzése szempontjából.

– ***Igazgatósági belvízvédelmi tervek***

Az igazgatóság területe 10 egységre, un. belvízvédelmi szakaszokra bontható, melyeket a területileg illetékes szakaszmérnökségek (összesen három) látják el a vízkormányzási, felügyeleti feladatokat. A műszaki biztonsági szolgálat végzi a szivattyútelepek üzemeltetését, szükséges javításokat, szükség szerint szállítja és telepíti a mobilszivattyúkat

A belvízvédelmi tervek minden egyes belvízvédelmi szakaszra rendelkezésre álltak, azonban korszerűsítésük szükségessé vált az átvett forgalomképes állami tulajdonú művek kiegészítésével. Az igazgatóság 2014. évi intézkedési tervében meghatározott határidőre a tervek elkészültek.

– Önkormányzati belvízvédelmi tervek

Igazgatóságunk működési területén 51 önkormányzat található.

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolását a 18/2003. (XII.9.) KvVM-BM együttes rendelet tartalmazza.

Főbb feladatunk a koordináció elvégzése és szakmai segítségnyújtás.

A vízügyi igazgatóság szakemberei az őszi önkormányzati védmű szemléken részt vettek. A felülvizsgálatokról jegyzőkönyvek készültek.

Az Önkormányzati belvízvédekezési terv az 1995 évi LVII. törvény 4.§. (1) bekezdés f) pontjában meghatározott, Önkormányzati belvízvédelmi feladatok ellátására készül.

2015. évben 3 db belterületi vízkárelhárítási tervről adott szakmai állásfoglalást szakágazatunk. E munka keretében a VIZIG jelenleg 47 település tervét jóváhagyásra illetve kisebb kiegészítésre javasolta. 4 település nem küldte meg a belterületi vízkárelhárítási tervét szakmai véleményezésre.

– A védekezés létszám helyzete

- Igazgatósági létszám

Az árvízvédelmi, belvízvédelmi és vízminőség védelmi kárelhárításba bevont igazgatósági létszám 278 fő, a Társ VIZIG-től (Pécs) biztosított létszám 10 fő.

Elméletileg egy olyan esetben, amikor valamennyi fővédvonalon I. fokú árvízvédelmi készültség van elrendelve, a jelenlegi létszám elegendő lehet az előírt feladatok ellátására. A gyakorlatban igazgatóságunknál a védekezések nem bonyolíthatók le többes vezénylés és feladat ellátás nélkül. Különösen igaz ez a gát- és csatorna örök, területi felügyelők és szakaszmérnökök esetében.

A hiányzó műszaki létszámot jelenleg is részben a társulatoktól, részben pedig a területünkön működő más vállalatoktól (Alföldvíz Zrt.) és kivitelező szervezetektől (Bólem Kft.), illetve azokon keresztül előszerződéssel biztosítjuk. Emellett figyelembe vesszük a társ igazgatóságtól átvezényelhető műszakikat is és az igazgatóságunktól nyugdíjba vonult kollegákat is.

A védelmi osztagunk létszáma fel van töltve. Külső vállalkozótól (Békés-Drén Kft.) 27 fő igénybevételeire van szükség a szakcsoportok felállításához.

Műszaki irányítóink, gátöreink felkészültsége kiváló. Gátöreink ez évben igazgatóságunk által szervezett tanfolyamon frissíthették fel ismereteiket.

A védekezéshez - szükség szerint - felmerülő gépigényünket (kamionok, rakodók, kotrók stb.), illetve további létszámgigényünket a Békés Drén Kft. és a Bólem Kft. – szerződésben rögzített feltételek mellett – soron kívül tudja rendelkezésünkre bocsátani.

A Védelmi Osztag 79 fős személyzete az osztagon belül 95 beosztási feladatot lát el, mely a vízkárelhárítási szervezeti beosztásban betöltött egyéb feladatok egyidejűleg felmerülő igénye esetén problémát okozhat.

- Árvízvédelmi segédőri figyelő létszám

A segédőri figyelőszolgálat ellátására 5 vállalkozóval van előszerződésünk. A vállalkozók a 8 db árvízvédelmi fővédvonalra összesen 994 fő munkaerőt biztosítanak, amely III. fokú árvízvédelmi készütség teljes (2*12 órás műszakban) létszámszükségletére elegendő.

- Árvízvédelmi operatív (beavatkozási) munkák létszáma

A védekezési munkákhoz 19 db Békés megyei település összesen 1110 fő köteles polgári erőt tud biztosítani a Békés Megyei Védelmi Bizottságon keresztül, illetve további 5223 fő közfoglalkoztatott igényünk kielégítését kértük az erőforrás igénybevételi terünkön keresztül.

A Békés megyei Katasztrófavédelmi igazgatóság további három településről további 132 fő köteles polgári erőt tud biztosítani a védekezés segítésére.

Ezen túlmenően a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Mezőtúr és Túrkeve városától további 320 főt igényeltünk elsősorban a Nagy-Sárréti 2.87-es árvízvédelmi öblözetet védő Hortobágy-Berettyó balparti töltés védelmi munkáihoz.

- Belvízvédekezés személyi feltételei

Az Igazgatóság kezelésében lévő 31 db stabil szivattyútelepen az 59 db átemelő szivattyú folyamatos üzemeltetéséhez, min. 61 fő vizsgázott szivattyúkezelőre van szükség. Az uszadék-szedő segédmunkással és gépkezelővel együtt összesen min. 119 fő max. 215 fő munkás és további 12-15 fő műszaki irányító és kiszolgáló létszámra szükséges. A géphibák elhárítására pedig 3 db műhelykocsira, 3x4 fő javítólétszámra, plusz 3 fő esztergályos-marós szakmunkásra van szükség. Az összes létszámgigény 252 fő, ebből a Műszaki Biztonsági Szolgálatunk létszáma 44 fő. Az ezen felüli létszámot, gépkezelőket és segédmunkásokat, valamint irányító személyzetet szerződésben rögzített feltételek alapján külső vállalkozó biztosítja.

Az átvett szivattyútelepek kezelővel való ellátása is probléma. Jelenleg a saját létszám erjéig történik az üzemeltetés. Komolyabb üzemigény esetén külső vállalkozó biztosítja az üzemeltető létszámot

- A vízminőség-védekezés személyi feltételei

Az Igazgatóságnál a vízminőségi kárelhárítási feladatokat a területileg illetékes szakaszmérnökségek erre kiképzett dolgozói végzik. A speciális technikai felkészültséget igénylő védekezés esetén az osztag vízminőség-védelmi részlege nyújt segítséget.

- A védekezéshez igénybe vehető eszközökről

Az árvízvédelmi védvonalakon rendelkezésre állnak a védekezés megkezdéséhez szükséges u.n. induló készletek, illetve raktárainkban tárolunk országos készleteket (homokzsák, fáklya, szádlemez) is. A tárolási körülmények előírás szerinti.

Igazgatóságunk védelmi célú gépeiről és eszközeiről készített aktualizált kimutatást a megállapodásnak megfelelően a Katasztrófavédelmi Igazgatóság részére ez évben is átadtuk

- A védekezés infrastruktúrája

Valamennyi Vízügyi Igazgatóság a közbeszerzés eredményeként 2014. évtől átállt a T-mobile hálózatról a VODAFONE kommunikációs hálózatára. Az új szolgáltatónak működési területünkön nincs teljes lefedettsége, a fővédvonalaink számos pontja, több nagyobb szivattyútelepünk nem elérhető, számos őrháznál akadozik az adatforgalom is, ami éles védekezési helyzetben nagyon nagy problémát okozhat.

II. MEGTETT és SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSEK

Végrehajtott feladatok:

- Nagyvízi mederkezelési terveket készítettünk az árvízszintek csökkentése érdekében.
- Árvíz kockázati térképek és árvíz kockázat kezelési tervek készültek az árvizek biztonságos levezetése érdekében
- 41 db nyomást-csökkentő kutat újítottunk fel a Kettős-Körös jobb és bal oldalán, javítva a hatékonyságukat
- A 2013. évben a rendkívüli árvízvédekezés utáni őszi védmű szemle tapasztalatai alapján Békés megyében a Hármás-Körös jobb és bal oldalán Gyomaendrőd, Szarvas és Békésszentandrás közigazgatási területén az EU támogatásával, OVF projekt keretében 6,539 fm-en hosszban megjavítottuk az elsőrendű fővédvonalon az árvízvédelmi töltés és annak altalaja állékonyságát.
- Igazgatóságunk az 1/2014 számú belső igazgatói utasításunk szerint 2015 augusztusában elkészítette az ár- és belvízvédelmi művek őszi védmű felülvizsgálatának ütemtervét, majd ezt követően azok kétfordulós szemléjét szeptember 1. – október 22. között végrehajtotta. A szemle tapasztalatok kiértékelése 2015. november 6-án lesz.
- Véleményeztük az önkormányzati belvízkár-elhárítási terveket, amelyek állapotáról fentebb adtunk tájékoztatást.
- Valamennyi HVB esetében – meghatalmazott útján – részt vettünk az őszi üléseken, adtunk írásban és szóban tájékoztatást a védelmi helyzetről.
- A téli időszak előtt a 2 db jégtörő kiscgéphajónkat felkészítettük az esetleges jégvédekezésre.

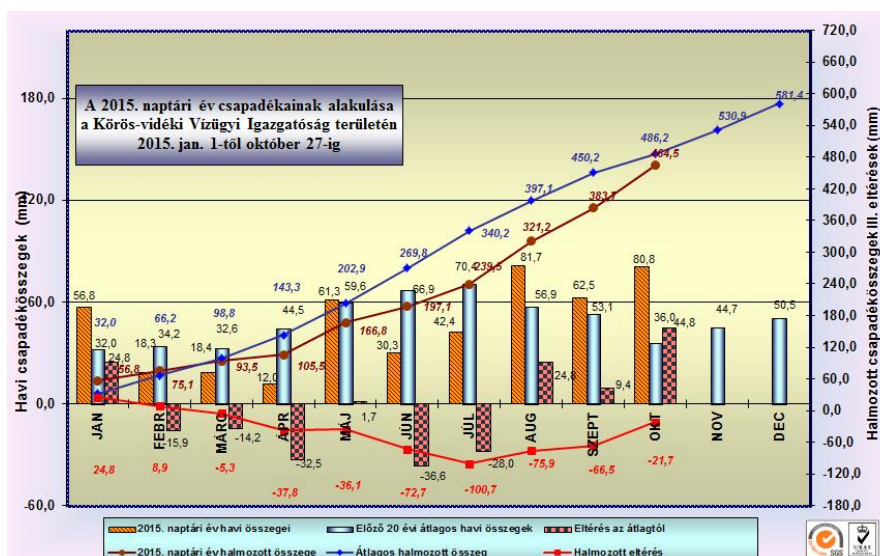
Felkészülési feladatai:

- November 5.-én az Országos Műszaki Irányító Törzs-zsel közös törzsvezetési gyakorlatot tartunk a kommunikációs rendszer és a folyamatok, a védekezési rendszer, a jogszabályok és a szabályzatok betarthatóságának gyakorlása érdekében
- A szemlék tapasztalatait Értékelő jelentésében fogjuk összefoglalni, amelyet december 10-ig kell az OVF főigazgató részére megküldeni
- A védműveken történt változásokat az ár – és belvízvédelmi terveken 2015. december 10-ig kell átvezetnünk.
- El kell készítsük az Igazgatóság vízkárelhárítási szervezeti beosztásának aktualizálását, amelyet jóváhagyás céljából az OVF Főigazgatója részére kell megküldenünk december 10-ig.
- Az Igazgatóság felkészülési tervében foglalt védelmi beavatkozások végrehajtásához szükséges önkormányzati közterő igényünket a katasztrófavédelmi igazgatóságok (Békés és JNSZ megye) részére ez évben is megküldjük, abban változás 2013. év óta nem volt.
- A 2015-évben, a kiértékelő értekezleten meghatározott intézkedési tervben foglaltak maradéktalan, határidőre történő végrehajtása
- A meteorológiai és hidrológiai elemek folyamatos mérése, monitorozása, szükséges esetekben árvízi előrejelzések készítése.

III. AKTUÁLIS HIDROMETEOROLÓGIAI HELYZET

Csapadék.

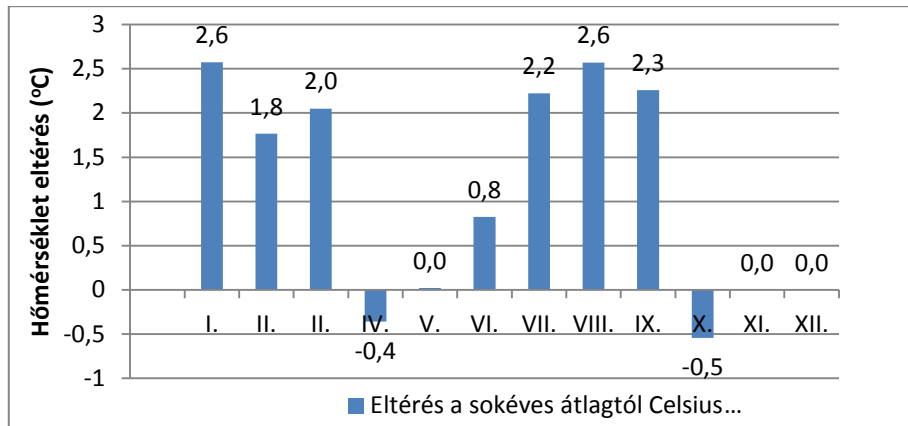
A 2015-ös naptári évben a csapadékháztartás október végéig csekély hiányt mutat. Az előző 20 éves átlaghoz viszonyítva összesen 21,7 mm csapadékhiány mutatható ki január és október között, így a 2015. év átlagos csapadékösszege 464,5 mm a KÖVIZIG területén. A csapadék alakulása nem volt egyenletes. Böven átlagon felüli csapadék az utóbbi három hónapot és januárt jellemezte, a többi hónapban pedig szinte végig a csapadékszegény időjárás volt az uralkodó.

4. sz. ábra

Hőmérséklet

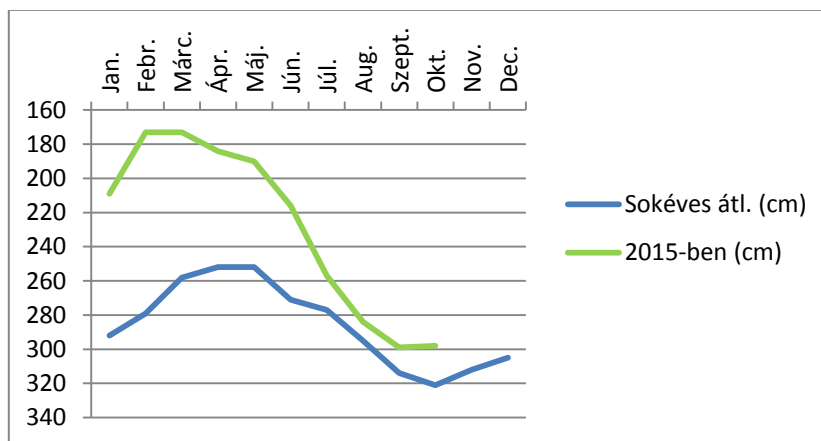
Az idei éve hőmérséklete átlagon felüli volt, összességében $1,3^{\circ}\text{C}$ -al volt magasabb a sokéves átlagénál. 4 hónap volt átlagos, vagy átlaghoz közeli hőmérsékletű, míg a többi hónapot magasan átlag feletti középhőmérséklet jellemezte. Januárban és augusztusban egészen magas, $2,6^{\circ}\text{C}$ -os különbség volt az aktuális és a sokéves érték között.

5. sz. ábra

Talajvíz

2014 második felében a bőséges csapadék hatására jelentős többlet alakult ki a csapadékháztartásban (152,6 mm), melynek hatására a talajvízszint is bőven az átlagos vízszint felett tartózkodott. 2015-ben a talajvíz szintje a januári csapadékos időjárás hatására a belvizes időszakban tovább emelkedett. Az ezt követő időszakban a csapadék mennyiségének megfelelően erős süllyedésbe kezdett a talajvíztükör, melyet az ismét csapadékosabb jellegű időszak állított meg. A csapadék alakulása alapján következtethető talajvízszint emelkedés még nem számottevő, néhány centiméteres emelkedés figyelhető meg az októberi felszín alatti adatok alapján.

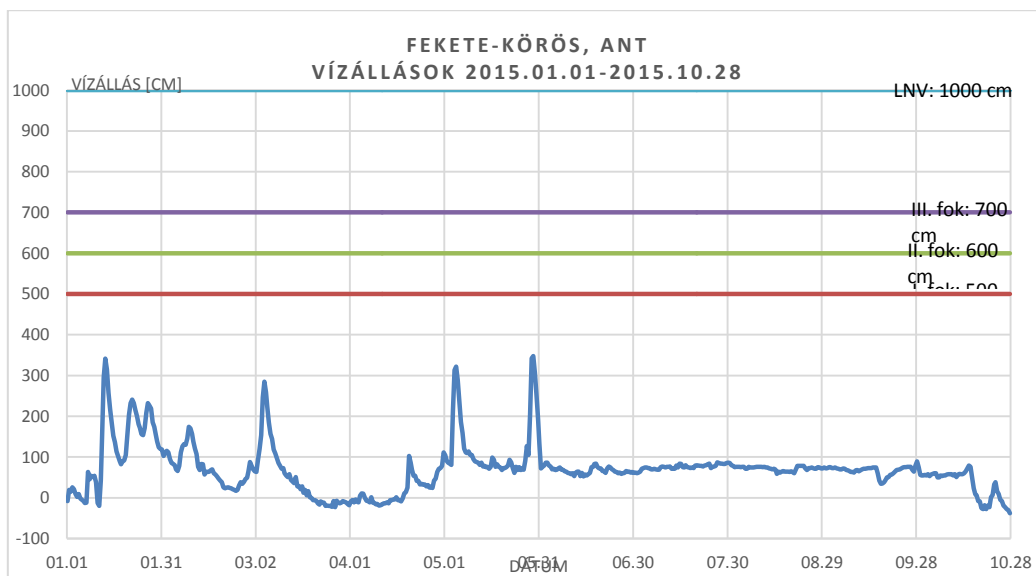

6. sz. ábra

AKTUÁLIS ÁRVÍZVÉDELMI HELYZET

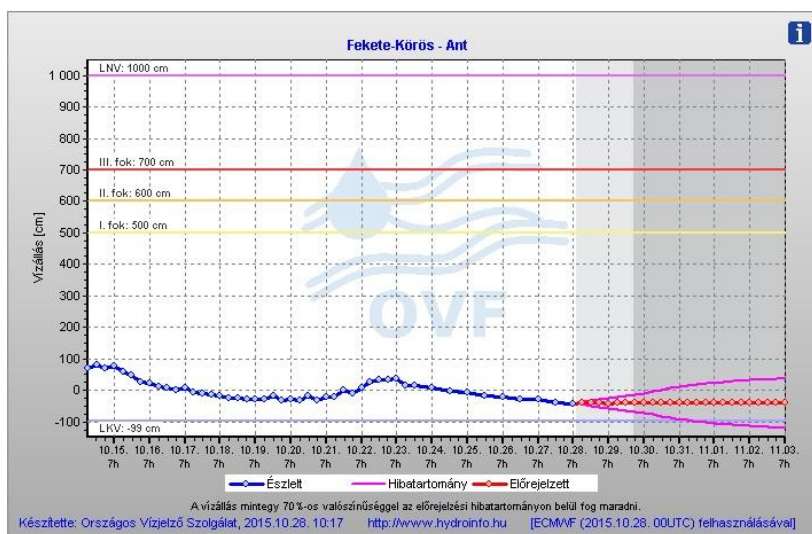
Készültségi szintet elérő árhullám 2015-ben nem alakult ki, ami egy ritka jelenség, hiszen a többéves átlagos készültségi időket a KÖVIZIG védvonalain 21 napra vehetjük. A nagyvízi lefolyás tekintetében hasonló év volt 2014, 2012 és 2011 is – bár utóbbinál volt még 2010-ről átnyúló készültségi időszak.

Az év eddigi részében a csapadék-hajlam függvényében alakult folyóink vízjárása. Folyamatos pulzálás mutatkozott a kis- és közepes vízállás-tartományban. A vízfelszínen kialakult jégtakaró csak január hónap első dekádjában fordult elő, mely az első kisebb áradás hatására hamar levonult. A későbbi időszakban, a mérsékelt, meleg időjárás következtében, újabb jegesedési folyamat nem kezdődött el. A II. negyedévben folyóink vízszintjei változatos képet mutattak. Két kisebb, készültségi szintet el nem érő áradás vonult le május hónap elején és végén. A további időszakban kismértékű ingadozásokat lehetett tapasztalni. Ezt követően már a duzzasztók működése határozta meg a folyóink stagnáló képét.

7. ábra: 2015. évi vízállás idősor Antnál

A középtávú meteorológiai előrejelzés az **elkövetkező 6 napon** a vízgyűjtőre csapadékot nem prognosztizál, ami szerint **folyóinkon kisvízes stagnáló állapotokra lehet számítani**. A meteorológia előrejelzés szerint éjszaka fagypont körül alakul a hőmérséklet nappal a mostanihoz hasonló 12-15 °C napi maximumokra lehet számítani.

8. ábra: Az OVSZ által előrejelzett vízállás idősor Antnál

AKTUÁLIS BELVÍZVÉDELMI HELYZET

A szeptemberi- október eleji csapadékok következtében, a vízzel telített talajon összegyülekezés, lefolyás indult meg. A folyók alacsony vízállása a legtöbb esetben lehetővé teszi a főcsatornák által összegyűjtött vizek gravitációs úton történő továbbítását.

Jelenleg 2 belvízrendszerben vált szükségessé készültségi fokozat elrendelése. A 12.08 Élővízcsatorna belvízvédelmi szakaszban, valamint a Kettős-Körös jobb parti belvízvédelmi szakaszban október 8-án került I fok elrendelésre, amely jelenleg is érvényben van. Jelenleg (november 2) 5 szivattyútelep üzemel (Törzsököséri sztp., a Rosszerdői sztp., Feketeéri sztp., Itceéri sztp. Nagyréti I. sztp, Alvégi sztp.) A szivattyúk közbenső esésnövelő szivattyúként juttatják a vizeket a főcsatornába.

A védelmi periódus (2015.10.08 – 2015.11.02) alatt a szivattyútelepek 1237 ezer m³ vizet emeltek át a főcsatornákból a folyókba.

Kockázati helyszínek

- Belvízvédelmi szempontból kockázatos helyekként a települések mélyfekvésű részeit tartjuk nyilván.
- Problémát jelenthet a Szeghalmi belvízöblözet csatornáinak feliszapolódottsága.
- Kockázatot jelent a Hosszúfok-Határér-Kölesér főcsatorna felső szakasza, melynek egy szakasza az idén rendezésre került.

AKTUÁLIS JÉGVÉDELMI HELYZET

A KÖVÍZIG állományában lévő Berettyó I. és Berettyó II. jégtörő kisgéphajók szemlére történő műszaki felkészítése – a hajómotorok beüzemelése, a hajtóművek, kormány szerkezetek mozgatása, fény és hangjelzések kipróbálása – az őszi folyamán megtörtént. A jégtörő kisgéphajók műszaki állapotában a bizottság hiányosságot nem tapasztalt.

A Berettyó I. és II. jégtörő kisgéphajók megfelelő létszámú személyzettel, jégtörésre alkalmas állapotban, a védekezési feladatok ellátására rendelkezésre állnak.

A hajók egymás közötti összeköttetését EDR és mobiltelefonokkal oldjuk meg.

IV. ÖSSZEFOGLALÓ

Igazgatóságunk személyi állománya vízkárelhárítási feladatainak ellátására szakmailag és gyakorlati tapasztalatok terén is felkészült. A kezelésében lévő vízkárelhárítási műveket, eszközöket és anyagokat – a biztosított költségkeret erejéig – legjobb tudása szerint fejlesztette, tartotta karban, biztosítva ezzel a védekezésre való alkalmasság lehetséges maximumát.

Tárgyi feltételek között probléma, hogy a Mérgesi árvízi szükségtározó robbantásos megnyitását kiváltó, kotrós megnyitási tervvel a csonkbiztosítások hiánya miatt nem rendelkezünk, illetve intézkednünk szükséges a kommunikációs problémáink megnyugtató megoldása érdekében.

A fenntartási, üzemelési és védelmi feladatok ellátásához feltétlenül szükséges az őrilétszám, a gépész létszám és a műszaki létszám fejlesztése.

A nehézségek ellenére a Vízügyi Igazgatóság a védekezési feladatok ellátására jól felkészült, és a vízkárelhárítási védelmi műveken – az eddigi hagyományok folytatásaként – 2016-ban is a vizek kártételei ellen eredményesen fog tudni védekezni.

Jelen hidrológiai helyzetben rendkívüli árvízvédekezésre nem számítunk.

Igazgatóságunk ez évben 1140 fő (átlagléttség) közfoglalkoztatott alkalmazását végzi. A közfoglalkoztatottakat az árvízvédelmi töltések és a belvízvédelmi csatornák gépekkel karban nem tartható helyein, rámpáknál, depóniák és mőtárgyak környékén, meredek töltés rézsűkön, náddal, sással benőtt csatornák rézsűin történő kézi gazkaszálási, gatzakarítási és cserjeirtási feladataira alkalmazzuk. Emellett véderdő-, mőtárgy karbantartási, őr-, illetve szivattyútelepek felújítási munkálatait végzik.

Gyula, 2015. október 30.

Bak Sándor
/igazgató/